

до Протоколу № 158
від 17, 22 жовтня 2024 року

В И С Н О В О К

до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до фахівців, які мають право здійснювати тренерську діяльність» (реєстр. № 11470 від 09.08.2024)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України 17, 22 жовтня 2024 року (протокол № 158) розглянув проект Закону України «Про внесення змін до статті 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до фахівців, які мають право здійснювати тренерську діяльність» (реєстр. № 11470 від 09.08.2024), поданий народними депутатами України Мазурашу Г.Г., Костюхом А.В., Остапенком А.Д. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

Головним з опрацювання цього законопроекту визначений Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту.

У пояснювальній записці до законопроекту визначено, що його прийняття забезпечуватиме «можливість працювати тренерами без спеціальної освіти, як виняток, коли за певних обставин успішний спортсмен міг отримати вищу освіту за іншою спеціальністю, але завдяки успішній спортивній кар'єрі має достатньо знань і практичних навичок для роботи тренером, і цю компетентність визнають профільні фахівці (наприклад, федерація з виду спорту, яка проводить відповідні навчальні семінари та атестаційні заходи)».

Зокрема, законопроектом пропонується шляхом внесення змін до ст. 49 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (далі - Закон), якою унормовуються питання кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту, як виняток, розширити коло тренерів (тренерів-викладачів) за рахунок спортсменів рівня призерів чемпіонату України серед дорослих і вище або які мають спортивне звання «Майстер спорту» і вище, за наявності сертифікату національної федерації (асоціації) з відповідного виду спорту щодо компетентності для здійснення тренерської діяльності.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловлює свої зауваження та пропозиції щодо змісту законопроекту, зокрема щодо наступного:

1) зазначена у проекті проблематика провадження фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, фізкультурно-спортивної реабілітації особами без належної фахової освіти вже певним чином унормована у чинному законодавстві.

2) при порівнянні пропозицій проекту із приписами чинного *acquis* ЄС простежується певна невідповідність у підходах до вирішення питання кадрового забезпечення тренерського складу сфери фізичної культури і спорту.

3) проект потребує редакційного доопрацювання новел проекту з метою їх узгодження із принципом правової визначеності, у тому числі щодо:

- невизначеності підстав запропонованого проектом відступу від загальнообов'язкових вимог, які зумовлюватимуть згадуваний виняток. Відсутність у проекті чіткого переліку підстав для відповідних винятків, на думку фахівців ГНЕУ, не забезпечуватиме належного та пропорційного механізму кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту;

- термінології проекту в частині використання таких понять як «тренери-викладачі», «Майстер спорту», «національні федерації (асоціації)», що потребує належного узгодження з чинним законодавством в аспекті коректного та однозначного правозастосування;

- поширення запропонованого проектом регулювання на спортивні федерації осіб з інвалідністю з видів спорту осіб з інвалідністю;

- відсутності запобіжних механізмів, які б виключали можливість поширення запропонованих новел на тих спортсменів, яких було дискваліфіковано (відсторонено) в розумінні ч. 12 ст. 37 Закону;

- подальшого узгодження сертифікації спортсменів відповідними спортивними федераціями із атестацією тренерів, про яку йдеться у ст.ст. 6, 49 чинного Закону, що в свою чергу потребуватиме внесення змін до чинного законодавства, а саме до ч. 9 ст. 20 Закону «Про фізичну культуру і спорт».

4) проект потребує перегляду:

- назви розділу II, адже Перехідні положення не можуть міститися в законопроектах про внесення змін до інших законів;

- термінів набрання чинності Законом, у разі його прийняття.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України), в цілому підтримуючи ініціативу щодо розширення траєкторій доступу до професійної (тренерської) діяльності осіб, які не здобули відповідної освіти, але мають особисті спортивні досягнення національного та міжнародного рівнів, пропонує привести статтю 49 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» у відповідність до вимог освітнього законодавства та законодавства про систему кваліфікацій.

МОН України звертає увагу на запропоновану законопроектом термінологію, яка потребує доопрацювання. Зокрема, слово «перепідготовку» МОН України пропонує виключити, оскільки зазначене поняття за своїм змістом відображає особливості підготовки робітничих кадрів на рівні професійної (професійно-технічної) освіти і не стосується рівня фахової передвищої та вищої

освіти. Проте термін «підготовка кадрів» означає також здобуття іншої спеціальності за тим же самим рівнем фахової передвищої або вищої освіти. Поняття «освітньо-кваліфікаційний рівень» є застарілим у сферах фахової передвищої та вищої освіти.

МОН України пропонує частини першу, другу статті 49 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» викласти в такій редакції:

«Держава забезпечує підготовку та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. Право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають ступінь фахової передвищої або вищої освіти за відповідною спеціальністю та відповідну професійну кваліфікацію (за наявності).

Як виняток, працювати тренерами (тренерами-викладачами) можуть також спортсмени рівня призерів чемпіонату України серед дорослих і вище або які мають спортивне звання «Майстер спорту» і вище за наявності сертифікату національної федерації (асоціації) з відповідного виду спорту щодо відповідності наявних професійних компетентностей вимогам здійснення тренерської діяльності. Тренери та спортивні судді проходять обов'язкову атестацію в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Атестація тренерів та спортивних суддів, фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для осіб з інвалідністю, проводиться Українським центром з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.».

Національна академія педагогічних наук України (далі – НАПНУ) звертає увагу на те, що є успішні приклади, коли тренери без спеціальної освіти (вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт»), маючи спортивні звання «Майстер спорту» і вище, досягали значних спортивних (тренерських) результатів. Однак, як показує практика, більшість спортсменів-майстрів без фахової освіти не змогли себе реалізувати у тренерській діяльності в ДЮСШ, оскільки їм не вистачило необхідних психолого-педагогічних й інших компетентностей.

НАПНУ вважає, що спортсмени певного рівня (майстра спорту і вище) без наявності фахової освіти (вищої освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт») мають право здійснювати тренерську діяльність у професійних командах. У ДЮСШ усі тренери повинні мати фахову освіту за спеціальністю «Фізична культура і спорт».

Міністерство молоді та спорту України (Далі – Мінмолодьспорт України) підтримує проект із зауваженнями.

Так, Мінмолодьспорт України зазначає, що надання права, як виняток, працювати тренерами (тренерами-викладачами) спортсменам рівня призерів

чемпіонату України серед дорослих і вище або які мають спортивне звання «Майстер спорту» і вище, за наявності сертифікату національної федерації (асоціації) з відповідного виду спорту щодо компетентності для здійснення тренерської діяльності, викликає суттєві застереження з декількох причин:

1) аналіз протоколів чемпіонатів України серед дорослих з багатьох видів спорту свідчить, що призерами змагань у багатьох різновидах змагальної діяльності (номерах програми, вправах, естафетах тощо) стають представники команд, які показують спортивний результат, що відповідає спортивному розряду кандидата у майстри спорту або першому розряду. Причому такі спортивні розряди є дійсними лише протягом двох років від дня їх присвоєння;

2) викликає сумніви трактування «спортсмени рівня призерів чемпіонату України серед дорослих і вище». Якщо мається на увазі вікова ознака, то вищими за дорослих є лише змагання серед майстрів, тобто серед осіб, які є ветеранами або аматорами спорту. А якщо маються на увазі змагання за своїм значенням, то необхідно зазначити, що це міжнародний рівень змагань за умови їх включення до календарних планів відповідних міжнародних спортивних федерацій (організацій);

3) тренер, а особливо тренер-викладач закладу фізичної культури і спорту, який працює з дітьми та підлітками, має в обов'язковому порядку володіти елементарними базовими знаннями у галузі теорії та методики підготовки спортсменів, періодизації та індивідуалізації навчально-тренувального процесу, основами та структурою побудови річного і багаторічного циклів підготовки, знати фізіологічні особливості організму, особливо дитячого організму.

Зазвичай спортсмени рівня призерів чемпіонатів України не володіють такими навиками і не мають відповідного досвіду роботи. Допуск таких недосвідчених осіб до навчально-тренувального процесу може призвести передусім до нанесення шкоди здоров'ю.

На думку Мінмолодьспорту, такі особи мають щонайменше мати підтвердження щодо проходження курсів підвищення кваліфікації за відповідною спеціальністю в акредитованих закладах вищої освіти.

Міністерство економіки України в межах компетенції не підтримує проект Закону у запропонованій редакції, норми якого не узгоджуються з чинним законодавством, а саме Кодексом законів про працю України, яким встановлено, що вимоги до компетентностей, обов'язків та кваліфікацій працівників визначаються професійними стандартами. За відсутності професійних стандартів такі вимоги можуть визначатися кваліфікаційними характеристиками.

Міністерство фінансів України зазначає, що проект Закону України потребує доопрацювання, звертаючи увагу на те, що реалізація положень законопроекту призведе до ситуації, що спортсмен буде сам себе тренувати або буде працювати тренером за сумісництвом.

Окрім того, спортсмени в окремих видах спорту стають призерами чемпіонатів України або їм присвоюють спортивне звання «Майстер спорту» в юному віці, і вони також зможуть здійснювати тренерську діяльність.

Для уникнення такої ситуації запропоновані зміни потребують доопрацювання щодо визначення умов, за яких окремим особам, як виняток, надається право працювати тренером (тренером-викладачем) без освіти, але за умови прийняття безпосередньої участі у змагальній діяльності, наявності відповідного досвіду, обмеження за віком тощо.

Міністерство юстиції України зазначає, що проект потребує доопрацювання з урахуванням вимог нормо-проектувальної техніки.

Громадська організація «Спілка ректорів закладів вищої освіти України» звертає увагу на те, що «спортивна біографія» (компетенція) та «тренерська діяльність» не є тотожними. Спортивна компетенція – одна з багатьох професійних компетенцій фахівця фізкультурної галузі.

ГО «Спілка ректорів закладів вищої освіти України» щодо запропонованих законопроектів новел зазначає таке:

1) Право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію слід надавати фахівцям, які мають ступінь фахової вищої освіти за відповідною спеціальністю та відповідну професійну кваліфікацію.

2) Надання права Національним федераціям та асоціаціям вручати сертифікати без урахування рівня освіти за спеціальністю може призвести до заповнення ринку праці у сфері фізичного виховання і спорту сумнівними та недобросовісними фахівцями і може мати корупційні ризики.

3) Тренер, а особливо тренер-викладач, має в обов'язковому порядку володіти базовими знаннями у галузі теорії та методики фізичного виховання і спорту, фізичної підготовки, медико-біологічних основ спорту, вікової педагогіки, психології.

4) Працювати на посаді тренера або тренера-викладача може лише особа, яка має вищу освіту за спеціальністю «Фізична культура і спорт» та ступінь бакалавра або магістра.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу у своєму висновку зазначає, що проект акта не суперечить цілям Угоди про асоціацію, водночас, потребує врахування вищезазначеного досвіду регулювання тренерської діяльності у сфері спорту держав-членів ЄС на прикладі Франції щодо сертифікації або кваліфікації, яка гарантує компетентність.

Враховуючи вищезазначене, підкомітет з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, розглянувши на своєму засіданні 10.10.2024 р. проект

Закону України «Про внесення змін до статті 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до фахівців, які мають право здійснювати тренерську діяльність» (реєстр. № 11470 від 09.08.2024) та надані до нього експертні висновки, пропонує за результатами розгляду на засіданні Комітету з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України повернути зазначений проект Закону суб'єкту законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Заслухавши інформацію автора законопроекту Г. Мазурашу, голови підкомітету з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу Р. Грищука, Заступника Міністра молоді та спорту України С. Тимофєєва, Голови Національного агентства кваліфікацій Ю. Баланюка, Заступника Міністра освіти і науки України М. Винницького та представника Комітету з питань фізичного виховання і спорту МОН України О. Ігнатка та широко обговоривши проект Закону України «Про внесення змін до статті 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до фахівців, які мають право здійснювати тренерську діяльність» (реєстр. № 11470 від 09.08.2024), **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до статті 49 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" щодо уточнення вимог до фахівців, які мають право здійснювати тренерську діяльність» (реєстр. № 11470 від 09.08.2024), поданий народними депутатами України Мазурашу Г.Г., Костюхом А.В., Остапенком А.Д. та іншими народними депутатами України, за наслідками його розгляду в першому читанні, прийняти за основу з дорученням головному комітету підготувати його до другого читання.

2. Направити цей Висновок Комітету Верховної Ради України з питань молоді і спорту, визначеному головним з опрацювання цього законопроекту.

Голова Комітету

РАДА

Сергій БАБАК

РАДА

РАДА

РАДА

РАДА

